मासिक अप्डेट

अक्टोबर । २०१६

सामुदायिक आत्मनिर्भर सेवा केन्द्र

सामुदायिक आत्मनिर्भर सेवा केन्द्र (आत्मनिर्भर केन्द्र) जिल्ला प्रशासन कार्यालय सिन्धुपाल्चोकमा २०४९ सालमा दर्ता भएको एक सामाजिक संस्था हो । ग्रामीण समाजमा विद्यमान शोषणमूलक र अन्यायपूर्ण शक्ति सम्बन्धमा फेरबदल ल्याउनका लागि गरिब तथा पिछडिएका वर्ग विशेषगरी भूमिहीन र मोहीलाई एकीकृत गरी उनीहरुको अधिकार सुनिश्चित गर्ने उद्देश्यले स्थानीय केही उत्साही शिक्षक र युवाले २०४८ सालमा यो संस्था सुरु गरेका थिए ।

आत्मनिर्भर केन्द्र भूमिहीन तथा गरिब किसानलाई सङ्गठित र सशक्तीकृत गर्दै भूमि अधिकार प्राप्तिको आन्दोलनमा वि.सं. २०५१ सालदेखि क्रियाशील छ । यसबीच आत्मनिर्भर केन्द्रले भूमि अधिकारका पक्षमा काम गर्ने राष्ट्रिय अगुवा संस्थाको पहिचान बनाएको छ । मोहियानी हकको आन्दोलनबाट सुरु भएको यो अभियान आज भूमि तथा कृषि सुधारको सशक्त राष्ट्रिय आन्दोलन बनेको छ । यहाँसम्म आइपुग्दा भूगोलमात्र फैलिएको छैन, भूमि अधिकारका मुद्दा, बुझाइ, दृष्टिकोण, आन्दोलनमा सङ्घर्षरत र सहयोगी समुदाय, मूल्य-मान्यता आदि पक्ष पनि फैलँदै गएको छ ।

गरिबी र अन्यायको जरो भूमिको अन्यायपूर्ण वितरणले गरिब नागरिकको मानव अधिकार हनन भइरहेको छ र यसलाई न्यायोचित बनाउनुपर्छ भन्नेमा संस्थाले अविचलित यात्रा तय गरेको छ । यसरी काम गर्ने सन्दर्भमा समस्या मात्र उजागर गर्ने नभई विकल्पहरु बहसमा ल्याउने र सामर्थ्यअनुसार आफैं पनि अभ्यास गर्दै आइरहेको छ । आफ्ना लक्ष्य भेट्न अझै संस्थाको कामलाई सघन बनाउँदै लैजाने र नतिजामा केन्द्रित हुने तथा भूमि अधिकारबाट वञ्चितको जीवनमा महसुस हुने परिवर्तन स्वयम् समुदायसँगै मिलेर ल्याउने संस्थाको अठोट छ । भूमि अधिकार अभियान देशका ६० भन्दा बढी जिल्लामा फैलिएको छ ।

अक्टोबर महिनामा गरिएका केही मुख्य कृयाकलापहरु

८६ मोहि परिवारले जग्गा बाँडफाडको लागी निवेदन दर्ता गर्ने काम भएको छ ।

संयुक्त पुर्जा शिविर:
उदयपुरको जोगिदहमा लालपुर्जा भएका गाउँमञ्चका सदस्यहरुलाई सहभागी गराएर संयुक्त पुर्जा शिविर सम्पन्न गरिएको छ । संयुक्तपुर्जा सम्बन्धी डकुमेन्ट्री देखाई कार्यक्रमको थालनी गरिएको थियो । घर तथा खेतीको काममा बढि महिलाले समय दिने गरेको तर जग्गाको स्वामित्व पुरुषको नाममा मात्र हुनेगरेको, २०६७ सालमा राष्ट्रिय महिला आन्दोलन भएको र त्यो आन्दोलनले महिलाको पनि संगोलनामा गरी

जग्गाको स्वामित्वमा समावेश गर्ने कार्यबिधि बनेको लगायत बिषयमा जिल्ला संयोजक फुर्तिमान राईले सहजिकरण गर्नुभएको थियो । कार्यक्रम पछि १० जोडीले संयुक्तपुर्जा बनाउने प्रतिबद्धता व्यक्त गरेका थिए । कार्यक्रममा जम्मा ४७ जनाको सहभागिता रहेको थियो ।

अक्टोबर महिनामा जम्मा सात जोडीले संयुक्त लालपुर्जा निर्माण गरेका छन्।

सबल घरका लागी सुरक्षित जमिन विषयक १५ दिने अभियान : ओखलढुङ्गामा, सबल घरका लागी सरुक्षित जमिनको अभियान संचालनमा जिल्ला प्रशासन कार्यालयमा जानकारी गराउने काम भएको छ । जग्गादर्ता कार्यविधीको विषयमा पत्रकारहरु र रेडियो कर्मीहरुसँग बसी छलफल गरि १० दिने सुचना प्रसारणको लागी स्थानीय एफ.एम र सहयात्री रेडियोसँग सम्झौता गरी सुचना प्रसारण गर्ने काम गरिएको थियो । हर्कपूर गाविसको घले गाउँ, कटुञ्जे र कुन्तादेवी गाविसमा समुदाय भेला गरी जग्गा दर्ता कार्यविधीको विषयमा छलफल र प्रशिक्षण गरी गुनासो तथा लाभाग्राही सुचिमा नाम छुट भएकाहरुको सुचना संकलन गर्ने काम गरिएको थियो । गाविसका प्राय पिडीतहरुको गुनासो संकलन गरिएको थियो । त्यस्तै, मोही बाँडफाँड र सुकुम्बासीलाई जग्गा उपलब्ध गराउन बनेको जग्गादर्ता कार्यविधीको मापदण्डको विषयमा छलफल र प्रशिक्षण दिइएको थियो । उक्त अभियानमा जम्मा १५० जनाको सहभागिता रहेको थियो ।

समंवय/सहकार्य: बाँके र बर्दियामा मोही अधिकारका लागि जिल्ला स्तरीय सरोकारवाला निकायसंग अर्न्तक्रिया भएको छ । २०७३ असोज ६ गते मोहीयानी हक बाँडफाट हुने प्रक्रिया फुकुवा भएको ऐन राजपत्रमा प्रकाशित भएपछि सोही आधारमा जिल्लाका मोही किसानको सहजरुपमा हक स्थापित गर्न सरोकार वाला निकायको प्रतिवद्धता लिईएको हो । अन्तर्क्रियात्मक छलफल गर्दा मोही किसाहरुको पक्षमा वकालतीय तथा सन्देशमुलक सामग्रीहरु रेडियो, एफ.एमहरुमा समाचार तथा बिट न्यूज वाचन, स्थानीय पत्रपत्रिकामा सम्प्रेषण हुदा मोही किसानहरुलाई हक दावी गर्न सचेत बनाएको छ र उनीहरुको पक्षमा काम गर्न भूमि प्रशासन राजनीतिक दललाई समेत दवाव दिएको छ ।

त्यसैगरी जिल्ला भूमि अधिकार मञ्च रसुवा र आत्मनिर्भर केन्द्रको समन्वयमा कोर्डएड नेपाल, परिवर्तन नेपाल/पात्र, आवासको लागि सहयोग (लुमन्ती) र लाङटाङ क्षेत्र संरक्षण सरोकार समाज (ल्याकोस) को संयुक्त एवम् महत्वपूर्ण सहयोगमा भूकम्पबाट विस्थापित भई लहरेपौवा बोगटीटार र नौबीसे अस्थायी शिविरमा बसोबास गरिरहेका विस्थापित २८४ परिवारलाई खाद्यन्न सहयोगको लागि चामल वितरण गरियो । उक्त चामल प्रत्येक घरधुरीलाई १५ केजीको दरले वितरण गरिएको थियो ।

> महोत्तरीको खयरमारा गाविसको पानीटंकि भूमिअधिकार मञ्चका ३६ जना सदस्यहरुले देउसी भैलो कार्यक्रमद्धारा रु. १०८७५ आन्दोलनकोष जम्मागर्न सफलभएका छन् ।

पुनर्वासका लागि निवेदन पेश: भूकम्पका कारण विस्थापित भई रसुवा लहरेपौवा गाविस लगायतका ठाउँमा अस्थायी शिविरमा बसोबास गरिरहेका ५७७ विस्थापित परिवारले सुरक्षित बसोबासका लागि पुनर्निर्माण प्राधिकरण र जिल्ला प्रशासन कार्यालयमा निवेदन बुझाएका छन् । जिल्ला भूमिअधिकार मञ्च र आत्मनिर्भर सेवा केन्द्रको टिमले निवेदन सङ्कलन, गाविसबाट सिफारिस लिने लगायतका कार्य गरी दुवै ठाउँमा लगी बुझाउनको लागि समन्वय पनि गरेको थियो । राष्ट्रिय पुनर्निर्माण प्राधिकरण केन्द्रीय

कार्यालयमा निवेदन बुझाउने क्रममा माननीय सांसद् जनार्दन ढकाल, राष्ट्रिय भूमिअधिकार मञ्च, नेपालका महासचिव सरस्वती सुव्वा र आत्मनिर्भर केन्द्रका नरिराम लोहारको सहभागीता रहेको थियो ।

सो क्रममा सांसद् जनार्दन ढकालले पुनर्वास प्रक्रियामा भएको ढिलाइका कारण विस्थापितहरूले जग्गा भाडामा लिई बस्नु परेकाले उनीहरूलाई एकमुष्ठ जग्गा भाडा उपलब्ध गराउनुपर्ने बिषयमा पनि प्राधिकरणले योजना बनाउनुपर्ने माग राखेका थिए । यस्तै, जिल्ला प्रशासन कार्यालयमा स्थानीय विकास अधिकारी राजेन्द्रदेव पाण्डे लगायत मालपोत कार्यालयका प्रतिनिधिको उपस्थितीमा प्रमुख जिल्ला अधिकारी कृष्णप्रसाद अधिकारीलाई सबै विस्थापित परिवारको निवेदन सङ्कलन गरी पेश गरिएको थियो । निवेदन बुझ्दै प्रमुख जिल्ला अधिकारीले तिहार विदा सकिएलगत्तै जिल्लामा जग्गादर्ता समितिको बैठक बसी आवश्यक प्रक्रिया अघि बढाइने बताएका थिए ।

भूकम्पबाट घर भत्किएका तथा पुनर्निर्माणका लागि जग्गा/जमिनसँग सम्बन्धित समस्या भएका ६३ भूकम्प पीडित परिवारको स्थानीय निकायमा निवेदन पेश गर्नको लागि सहयोग गरियो ।

अर्न्तराष्ट्रिय महिला सम्मेलनमा सहभागिताः एकता परिषद भारतको आयोजनामा अक्टोवरमा आयोजित अर्न्तराष्ट्रिय महिला सम्मेलनमा राष्ट्रिय मञ्च तथा आत्मनिर्भर सेवा केन्द्रका ६ जना अगुवाहरु सहभागी भई अहिंसात्मक आन्दोलन तथा महिला अधिकारका बारे अनुभव तथा ज्ञान निर्माण गर्ने काम भएको छ । सम्मेलन, समुदाय भ्रमण र चलचित्र महोत्सव गरी कार्यक्रमलाई तीन खण्डमा विभाजन गरीएको थियो । अन्तराष्ट्रिय महिला सम्मेलन महाराष्ट्र जलगाउँ गान्धी रीर्सच फाउन्डेसनमा भएको थियो भने समुदाय भ्रमण चम्बल, ग्वालीएर, भोपाल र कर्टनीमा भएको थियो । त्यस्तै फिल्म महोत्सव दिल्ली कमला देवी कम्पेलक्समा भएको थियो ।

सम्मेलन, समुदाय भ्रमण र चलचित्र महोत्सवबाट भएको सिकाईहरु :

ठुला सम्मेलन कार्यक्रमको शुरुवाती कुनै दिवस पारेर गर्दा प्रभावकारी हुने रहेछ जसमा महिला सम्मेलनको उद्घाटन महात्मा गान्धी र लाल बहादुर शास्त्रीको जन्मदिन थियो जसले गर्दा जसले गर्दा अरु सहभागी र सञ्चार माध्यामको प्रयोग गर्न सजिलो भयो ।

प्रत्येक वर्ष ठुला सम्मेलन सभा गर्दा अगुवा महिला पुरुषलाई सम्मान गर्नुपर्ने रहेछ जसले गर्दा निरन्तर आन्दोलनमा उर्जा थपिने देखिन्छ । एकता परीषदले विहार, झारखन्ड ,तामीलनाडु केरेला,उडीसा, आसमका ५० जना महिलालाई सम्मान गऱ्यो र सम्मान पाउने अगुवाको सम्मेलन अगाडी नै आन्दोलनमा कहिले देखी लागेको आन्दोलनले सफलता हासील गरेको विवरण फोटो सहीत कार्यक्रम हुने हलको वरीपरी टासीएको थियो ।

हरेक कार्यक्रमको लीखित दस्तावेज मात्रै होइन दृश्यात्मक दस्तावेज (भिज्युअल) पनि आवश्यक हुदोरहेछ जसले गर्दा पढ्दा भन्दा भिडियोको रुपमा हेर्दा बढी प्रभावकारी हुने देखियो । जस्तैः जनादेश २००७ र सत्याग्रह २०१२ को भिडीयोले धेरैको मन छोएको आभाष भएको थियो ।

डाटा व्यवस्थापन प्रणाली (DMS) तालिमः सामुदायिक आत्मनिर्भर सेवा केन्द्र, काठमाडौंको आयोजनामा दुई दिने डाटा व्यवस्थापन प्रणाली तालिम भयो । अक्टोबर २२ देखि २३ सम्म सञ्चालन भएको तालिममा ९ महिलासहित १७ जना सहभागी थिए ।

तालिमको सहजीकरण DMS डिजाइनर सफ्टवेयर इन्जिनियर पुजन भण्डारी र सुधिर खड्काले गर्नुभएको थियो ।

तालिममा बाँके, बर्दिया, दाङ, महोत्तरी, रसुवा, ओखलढुङ्गा, रौतहट, सर्लाही, सिन्धुपाल्चोक, र उदयपुरबाट कार्यालय सचिव, जिल्ला संयोजक, अभियान अधिकृत र अभियान संयोजक सहभागी हुनुभएको थियो ।

आत्मनिर्भर सेवा केन्द्रले तथ्याङ्कहरुलाई व्यवस्थित र अनलाइन प्रणालीबाट सुरक्षित राख्न र सरल रुपमा उपयोगमा ल्याउनकोलागि डाटा व्यवस्थापन प्रणालीको सुरुवात गरेको छ । यस अन्तर्गत तथ्याङ्कहरुलाई व्यस्थित रुपमा अनलाइन प्रणालीबाट व्यवस्थित गरी पठाउनको लागि सम्बन्धित जिम्मेवार व्यक्तिहरु सक्षम भएका छन्। तालिममा सहभागीहरुले व्यवहारिक अभ्यासद्धारा डाटा व्यवस्थापन प्रणाली सञ्चालनबारे ज्ञान लिएका छन् ।

फोटो तथा भिडियोग्राफी तालिमः केयर नेपालको आयोजनामा भक्तपुरमा २५-२७ अक्टोबर, २०१६ मा फोटो तथा भिडियोग्राफी तामिल सम्पन्न भयो । तालिममा जिल्ला भूमि अधिकार मञ्च, राष्ट्रिय भूमि अधिकार मञ्च- नेपाल, र सामुदायिक आत्मनिर्भर सेवा केन्द्रबाट ७ जना सहभागी थिए । केयर नेपालले आफ्नो साझेदार संस्थाका कर्मचारीहरुमा फोटो तथा भिडियोग्राफी सम्बन्धि विषयमा क्षमता विकास गर्न गराउनको लागि तीन दिने तालिमको आयोजना गरेको थियो । तालिमको सहजीकरण केयर नेपालमा केयर डेनमार्कमार्फत इन्टर्न गर्न आउनुभएका मारिया बोल्भीले सहजीकरणमा मुख्य भूमिका निभाउनुभएको थियो । तीन दिने तालिममा पहिलो दिन फोटोग्राफी, दोस्रो दिन भिडियो ग्राफी र तेस्रो दिन क्याम्पेनिङ्ग (अभियान) को विषयमा सहजीकरण गरिएको थियो । तालिममा मुख्यगरी फोटो र भिडियो खिच्ने तरिका सिकाइएको थियो । आफूसँग भएको क्यामेरा तथा मोवाइलबाटै भएपनि कसरी गुणस्तरीय फोटो तथा भिडियो क्लिप्सहरु खिच्न सकिन्छ भन्ने विषयमा विभिन्न टिप्सहरु सिकाइएको थियो । साथै यसबारेमा अभ्यास पनि गराइएको थियो ।

जिविकोपार्जन कार्यक्रम अर्न्तगत आलु, प्याज तथा गोलभेडा खेतीको प्रभाव अध्ययन सम्पन्नः व्यवसायिक रूपमा आलु, प्याज, गोलभेडा खेती गरेका किसानहरूको नमुना छनोट विधिबाट १० प्रतिशत घरधुरीम प्रभाव अध्ययन (Impact study) को काम सम्पन्न गरिएको छ । सहयोगी संस्था वर्ल्ड जेविस रिलिफका जीविकोपार्जन कार्यक्रम व्यवस्थापक ताकेश इकेदाले तयार गर्नुभएको फर्मेट अनुसार फिल्डबाट सूचना

सङ्कलन गरी प्रभाव अध्ययन गरिएको थियो । उक्त अध्ययनबाट प्राप्त नतिजा अनुसार सहयोगी संस्था वर्ल्ड जेविस रिलिफमा वार्षिक प्रगती प्रतिवेदन तयार गरी पठाइएको थियो । अध्ययन अनुसार छनोट भएका किसानहरूले व्यवसाय सुरु गरेका छन् । उत्पादन भएको तरकारी बिक्री गरी आम्दानी भएको रकमले किसानहरूले ५८ प्रतिशत खाद्यान्न, ३० प्रतिशत शिक्षामा, १२ प्रतिशतले आफूले लिएको ऋण फिर्ता गर्न, ३९ प्रतिशतले बचत गरेको र जसमध्ये २४ प्रतिशतले नयाँ घर बनाउको लागिखर्च गरिने बताएका थिए । अध्ययनअनुसार किसानहरूले अहिले गरिएको जति परिमाणमा तरकारी खेतीपहिले कहिल्यै नगरिएको यो नै पहिलो पटक भएको बताएका थिए भने यसबाट उनीहरूलाई धेरै सिकाइ भएको र थप हौसला पनि मिलेको बताएका थिए ।

योजना संक्षप । नोवेम्बर

- संयुक्त लालपूर्जा अभियान र पुर्जा निर्माणमा सहयोग ।
- मोही किसानवाट मोही जग्गा वाँडफाँटको लागि भूमिसुधार कार्यालयमा निवेदन पेश गर्ने ।
- आल, लसुन, काउली र प्याज खेती गर्ने किसानहरूलाई सहयोग ।
- आवास पुन निर्माण सँगै जग्गा दर्ता अभियान (निरन्तर) ।
- उद्यमशीलता तालिम सञ्चालन गर्ने ।